

A propòsit de no res.

Woody Allen.

Traducció d'Helena Lamuela

Alianza editorial

Títol original: *Apropos of Nothing*

Disseny de coberta d'Albert Tang i Brian Peterson

Reservats tots els drets. El contingut d'aquesta obra està protegit per la llei, que estableix penes de presó i/o multes, a més de les corresponents indemnitzacions per danys i perjudicis, per als que reproduïxin, plagiiïn, distribueixin o comuniquin públicament, en tot o en part, una obra literària, artística o científica, o la seva transformació, interpretació o execució artística fixada en qualsevol tipus de suport o comunicada a través de qualsevol mitjà, sense la preceptiva autorització.

Copyright © 2020 by Woody Allen

Copyright © Skyhorse Publishing, 2020

© de la traducció: Helena Lamuela, 2020

© d'aquesta edició: Alianza Editorial, SA, 2020

Calle Juan Ignacio Luca de Tena, 15; 28027 Madrid

www.alianzaeditorial.es

ISBN: 978-84-1362-031-2

Dipòsit legal: M. 16.745-2020

Printed in Spain

SI VOLEU REBRE INFORMACIÓ PERIÒDICA SOBRE LES NOVETATS D'ALIANZA
EDITORIAL, ENVIEU UN CORREU ELECTRÒNIC A L'ADREÇA:

alianzaeditorial@anaya.es

*Per a la Soon-Yi, la millor.
La tenia que em menjava a la mà,
fins que em vaig adonar que em faltava un braç.*

Nota a l'edició. Al llarg del llibre, els títols de les pel·lícules i dels llibres que s'hi esmenten figuren en la seva traducció o versió en català. A més, en el cas de les pel·lícules de Woody Allen doblades en català, s'inclou, quan hi surten per primer cop, el títol original entre claudàtors en el cas que sigui diferent del títol de la versió catalana. Si no hi ha traducció o versió en català, allà on s'ha considerat necessari per a la comprensió del text, s'ofereix el títol original seguit, entre claudàtors, d'una traducció aproximada.

Com li passava a en Holden, no tinc cap ganes d'embolicar-me a explicar collonades de l'estil David Copperfield, tot i que, en el meu cas, sí que trobareu més interessant llegir unes quantes coses sobre els meus pares, que no pas sobre mi. El meu pare, per exemple, nascut a Brooklyn, quan tot eren granges, aplegapilotes als partits dels Brooklyn Dodgers del començament, vividor de sales de billar, receptor d'apostes, menut de mida però un jueu dur de pelar, vestit amb camises bones i els cabells engominats i pentinats enrere a la manera de George Raft. Res d'anar a l'institut; als setze anys, a la Marina; membre d'un escamot d'execució a França que va afusellar un soldat de marina nord-americà per haver violat una noia d'allà. Tirador condecorat, sempre li va encantar prémer el gallet i va portar pistola fins al dia que va morir, amb una bona tofa de cabells grisos i la vista perfecta en tots dos ulls, als cent anys. Una nit, durant la Primera Guerra Mundial, un torpede va tocar el vaixell on anava, navegant en aigües gelades, força lluny de la costa europea. El vaixell es va enfonsar. Tothom es va ofegar, llevat de tres paios, que van nedar els diversos quilòmetres que els separaven de la platja. Ell va ser un d'aquests tres, capaços

d'heure-se-les amb l'Atlàntic. Però, aquella vegada, em va faltar ben poc per no haver nascut. S'acaba la guerra. El seu pare, que havia fet calés, sempre el va consentir, l'afavoria sense cap mena de vergonya respecte dels seus dos germans beneits. I amb *beneits*, vull dir beneits. Quan era petit, la seva germana sempre em feia pensar en una d'aquelles atraccions de fira de cap encogit. El seu germà, feble, poca cosa i amb pinta de degenerat, vagava pels carrers del barri de Flatbush repartint diaris, fins que es va fondre com un tros de pa d'àngel. Es va tornar blanc, més blanc, encara més i adieu-siau. Així doncs, el pare del pare regala al seu xicot preferit, el mariner, un cotxe de luxe amb el qual l'altre fa uns quants tombs per l'Europa de postguerra. Quan torna a casa, el vell, l'avi, ha afegit uns quants zeros al compte corrent i fuma cigars Corona dels bons. És l'únic jueu que treballa de comercial per a una gran empresa cafetera. El pare li fa els encàrrecs i, un dia, mentre carreguen sacs de cafè amunt i avall, passa per davant d'uns jutjats i veu en Kid Dropper, un mafiós d'aquella època, baixant les escales. En Kid es fica dins d'un cotxe, i un pocapena que es diu Louie Cohen salta damunt del vehicle i, mentre el pare s'està allà dret, mirant-s'ho, clava quatre trets a través de la finestra. Abans d'anar a dormir, mon pare me la va explicar moltes vegades, aquesta història, cosa que resultava molt més emocionant que no les aventures d'en Borrissol, la Patufa, en Cotó Fluix i en Peret.

Mentrestant, el pare del pare, amb la idea de transformar-se en un gran empresari, compra una flota de taxis i diverses sales de cinema, comptant-hi el Midwood Theatre, on jo havia de passar bona part de la infantesa evadint-me de la realitat, però això va venir després. Primer havia de néixer. Per desgràcia, abans que tingués lloc aquesta petita remotíssima possibilitat còsmica, el pare del pare, en un atac d'eufòria frenètica, va apostar cada vegada més i més diners a Wall Street, i ja us ima-

gineu on estem anant a parar. Un cert dijous, la borsa va fer un gran pet, i l'avi, el gran magnat, va caure de cop en la pobresa més abjecta. Adeu als taxis, adeu als cinemes, els amos de les empreses cafeteres es tiren per la finestra. El pare, que, tot d'una, s'ha de responsabilitzar de la seva pròpia ingesta de calories, es veu obligat a buscar-se la vida; fa de taxista, porta una sala de billar, practica estafes diverses amb un cert èxit i fa de receptor d'apostes. Als estius, cobra per anar a Saratoga a supervisar uns negocis dubtosos relacionats amb les curses de cavalls, per encàrrec de l'Albert Anastasia. Aquests estius passats al nord de l'Estat eren una altra font de contes d'abans d'anar a dormir. Aquella vida li encantava. Roba elegant, dietes generoses, dones sexis i, llavors, no se sap ben bé com, coneix la mare. Renoi. Que s'acabés embolicant amb la Nettie és un misteri comparable al de la matèria fosca. Amb personalitats tan incompatibles com la Hannah Arendt i en Nathan Detroit, no es posaven d'acord sobre absolutament res, llevat de Hitler i dels meus informes escolars. I malgrat les carnisseries verbals en què s'embranchaven, van estar casats setanta anys; sospito que per despit. Amb tot, estic segur que, a la seva manera, una manera que només deuen conèixer unes quantes tribus de caçadors de caps de Borneo, s'estimaven.

En defensa de la mare, he de dir que la Nettie Cherry era una dona meravellosa; llesta, treballadora, sacrificada. Era fidel, dolça i amable, però no era, diguem-ne, atractiva. Quan, anys més tard, jo anava dient que la meva mare s'assemblava a en Groucho Marx, la gent es pensava que feia broma. Els últims anys de la seva vida va patir demència senil i va morir als noranta-sis anys. Ni cap al final, quan ja no sabia el que es deia, no va perdre mai la capacitat de lamentar-se, que havia convertit en un art. El pare, àgil fins passada la norantena, no va tenir mai cap preocupació ni problema que li torbés el son. Ni cap

pensament, la vigília. La seva filosofia es podia resumir en la frase «si no tens salut, no tens res», una saviesa més profunda que tota la complexitat del pensament occidental, concisa com una galeta de la fortuna. I va conservar la salut. «No em preocupa res, a mi», solia fatxendejar. «Ets massa burro perquè res et preocupi», provava d'explicar-li amb paciència la mare. La mare tenia cinc germanes, totes molt casolanes, de les quals ella era la més casolana de la colla. Deixeu-m'ho dir així: la teoria freudiana del complex d'Èdip, segons la qual els homes, inconscientment, volem matar el pare i casar-nos amb la mare, pel que fa a la meua mare us ben prometo que és paper mullat.

Encara que la mare cuidava molt millor els seus fills, era molt més responsable, més honesta i molt més madura que aquell pare meu, força més amoral i faldiller, jo, malauradament, l'estimava més a ell. Tothom l'estimava. Suposo que perquè era un home agradable, més proper, més afectuós, mentre que ella, en canvi, no feia presoners. Ella era la que evitava que la família s'enfonsés. Treballava de comptable en una floristeria. Portava la casa, cuinava tots els àpats, pagava les factures i s'assegurava que hi hagués formatge a les rateres; el pare, en canvi, separava bitllets de vint d'un feix, sense poder-s'ho permetre, i me'ls ficava a la butxaca mentre dormia.

En les comptades ocasions que el pare encertava la combinació de la loteria, tots ens en beneficiàvem. El pare hi jugava cada dia, fes sol o plugués. De tot el que feia, allò era el que s'assemblava més a la pràctica religiosa. I tant si sortia de casa amb un dòlar com amb cent, se'ls gastava tots abans de tornar-hi. En què? En roba i altres productes de primera necessitat, com ara pilotes de golf trucades que rodaven de tort i podia fer servir per enganyar els seus companys. I també se'ls gastava amb mi i la meua germana, la Letty. Ens malcriava amb la mateixa prodigalitat amb què el seu pare l'havia malcriat a ell. Un exem-

ple: durant una temporada, el pare va fer de cambrer al Bowery, de nits, on només cobrava les propines. I, malgrat tot, cada matí, quan em llevava —aleshores anava a l'institut—, em trobava cinc dòlars a la tauleta de nit. Als altres nois que coneixia els donaven cinquanta centaus o potser un dòlar de setmanada. A mi me'n donaven cinc al dia! I què en feia? Menjava fora, comprava trucs de màgia, o els feia servir per finançar els meus jocs de cartes o de daus.

Heu de saber que m'havia convertit en mag amateur, perquè m'encantava tot el que tingués a veure amb la màgia. Sempre m'aficionava a tot el que comportés estar sol, com ara fer jocs de mans, tocar el clarinet o escriure, perquè així evitava haver de tractar amb altres éssers humans que, sense saber ben bé per què, no m'agradaven o no m'inspiraven confiança. I dic «sense saber per què», perquè venia d'una família extensa, gran i afectuosa en què tothom em tractava molt bé. És com si hagués nascut genèticament pollós. M'estava tot sol, practicant moviments amb cartes i monedes, aprenia a manipular la baralla, a fer escartejos falsos, talls falsos, escamotejos, a repartir la carta de sota. En tot cas, per a un pollós nat com jo, de treure un conill de dins un barret a adonar-me que podia fer trampes amb les cartes només hi havia un pas. Gràcies a l'ADN enredaire per part de pare, aviat vaig començar a enganyar el personal jugant a pòquer: plomava els ingenus, repartia com em convenia, manipulava el tall i m'embutxacava la setmanada de tothom.

Però ja n'hi ha prou de parlar de mi i de les baixeses dels meus inicis. Us estava parlant dels meus pares i encara no he arribat al punt en què la mare va donar a llum el seu petit malfactor. El pare duia una vida com protegida per art de màgia, i la mare —que, per força, s'havia d'espavilar amb tots els problemes seriosos de supervivència quotidiana— anava sempre per feina i no era gens divertida ni interessant. Era intel·ligent,

però no una persona llegida, cosa que ella mateixa era la primera a deixar clar, orgullosa del seu «sentit comú». Jo, francament, la trobava massa estricta i exigent, però això és perquè ella s'entossudia a convertir-me en «un home de profit». La mare va veure els resultats d'un test d'intel·ligència que em van fer quan tenia cinc o sis anys i, tot i que no us en diré la puntuació, va quedar impressionada. Li van recomanar que m'enviessin al Hunter College, una escola especial per a infants llestos, però el trajecte amb metro des de Brooklyn fins a Manhattan era massa llarg i esgotador per a la mare i la tia, que s'alternaven per acompanyar-m'hi. Així doncs, em van tornar a portar a l'Escola Pública 99, una escola amb un professorat retrògrad. Jo, però, odiava totes les escoles i, segurament, si m'hagués quedat al Hunter, n'hauria tret ben poc profit, o gens. La mare es passava el dia atabalant-me, retraient-me que tingués un quocient intel·lectual altíssim i, en canvi, a l'escola, fos un idiota total. Exemple de la meva idiòcia escolar: a l'institut vaig fer dos anys d'espanyol. Quan vaig entrar a la Universitat de Nova York, vaig aconseguir que em deixessin matricular de primer curs d'espanyol, com si no en sabés gens. Voldreu creure que vaig suspendre?

En tot cas, la intel·ligència de la mare no incloïa la cultura, i ni ella ni el pare, que acadèmicament no va anar mai més enllà del beisbol, el pinacle o les pel·lícules de Hopalong Cassidy, no em van portar mai, ni una sola vegada, al teatre o a un museu. El primer espectacle de Broadway que vaig veure va ser als disset anys i vaig descobrir la pintura pel meu compte quan feia campana i necessitava refugiar-me en un lloc calent, i els museus eren gratis o barats. Puc afirmar amb seguretat que el pare i la mare no van veure mai cap espectacle, ni van visitar cap museu ni van llegir cap llibre. El pare en tenia un, *The Gangs of New York*. Va ser l'únic que vaig fullejar de jove i em va infondre una

fascinació pels gàngsters, els delinqüents i la delinqüència. Em coneixia els gàngsters com la majoria de nois es coneixien els jugadors de beisbol. De jugadors, també me'n coneixia, però no tan bé com en Gyp el Sang, en Jake Guzik «Polze greixós» i en Tick-Tock Tannenbaum. Ah, i també em coneixia les estrelles del cinema gràcies a la cosina Rita, que tenia les parets empa-perades amb retrats en color trets de la *Modern Screen*. Escriuré sobre ella més endavant, perquè va representar un dels fets realment positius de la meva formació i es mereix que li reservi un lloc especial. Però, a banda de conèixer en Bogart i la Betty Grable, de saber el nombre de victòries d'en Cy Young, quantes corregudes impulsades havia fet en Hack Wilson en una sola temporada i qui havia llançat dos *no-hitters* seguits per als Cincinnati, també sabia que l'Abe Reles sabia cantar però no volar; i on havia anat a parar l'Owney Madden i per què l'arma preferida d'en Pittsburgh Phil Strauss era el picador de gel.

A banda de *The Gangs of New York*, la meva biblioteca estava formada exclusivament per còmics. Fins al final de l'adolescència, només vaig llegir còmics. Els meus herois literaris no eren en Julien Sorel, en Raskolnikof o els pagerols del comtat de Yoknapatawpha; eren en Batman, en Superman, en Flash, l'Home Submarí, l'Home Falcó. I, sí, també l'ànec Donald, en Bugs Bunny i l'Archie Andrews. Companys, esteu llegint l'autobiografia d'un analfabet misantrop i amant dels gàngsters; un solitari inculte que s'asseia davant d'un mirall de tres llunes a practicar amb una baralla de cartes per aconseguir amagar-se un as de piques al palmell, fer-lo invisible des de qualsevol angle i colar-ne algunes. Sí, de tant en tant quedava bocabadat davant les pomes plenes de Cézanne i els bulevards parisencs sota la pluja de Pissarro, però, com he dit, això només passava perquè m'escaquejava d'anar a l'escola i, els dies d'hivern que nevava, em calia trobar recer. Allà em teniu, als quinze anys, penjat da-

vant de Matisse i Chagall, i Nolde, Kirchner, Schmidt-Rottluff, el *Guernica* i el vertiginós Jackson Pollock que ocupa tot un pany de paret, el tríptic d'en Beckmann i les escultures negres de la Louise Nevelson. A continuació, dinava a la cafeteria del MOMA i, tot seguit, veia una pel·lícula antiga al pis de baix, a la sala de projecció. La Carole Lombard, en William Powell, l'Spencer Tracy. ¿No sona més divertit això que la cara de pomes agres de l'odiosa senyoreta Schwab preguntant-nos la data de la Llei del timbre o quina és la capital de Wyoming? Després, les mentides a casa, les excuses de l'endemà a l'escola, els estratagemes per fer calés, els malabarismes, les notes falsificades, em tornaven a enxampar, els pares exasperats. «Però si tens un quocient intel·lectual altíssim.» Per cert, lector, d'alt no ho és tant, però pel clamor de la mare es diria que soc capaç d'explicar la teoria de cordes. Que no n'hi ha per a tant ja es veu amb les meves pel·lícules; per bé que n'hi ha d'entretingudes, cap de les idees que he tingut iniciarà una religió nova.

A més —no em fa pas vergonya admetre-ho—, llegir no m'agradava. A diferència de la meva germana, que s'ho passava bé llegint, jo era un noi mandrós per a qui els llibres no eren cap repte. I per què m'hauria d'haver agradat? La ràdio i el cinema eren molt més emocionants. Requerien menys esforç i eren més intensos. A l'escola no ens van saber introduir en la lectura perquè ens acabés agradable. Els llibres i les històries que escollien eren avorrits, estúpids, antisèptics. En aquelles històries per a nois i noies tan ben triades no hi sortia ningú comparable a l'Home Plàstic o al Capità Marvel. ¿Creieu que un noi que anava calent com un mico (amb això torno a contradir Freud; no vaig passar cap etapa de latència, jo), a qui agradaven les pel·lis de gàngsters amb en Bogart i en Cagney i rosses vulgars i sexis s'havia de posar a cent amb *The Gift of the Magi* ['El regal dels Reis Mags']? Així doncs, la dona es ven els cabells per comprar a l'home una

cadena de rellotge de butxaca, i ell es ven el rellotge per comprar-li pintes. La moral que vaig extreure d'aquesta història és que sempre val més regalar diners. El que m'agradava eren els còmics, per més lleugera que hi fos la prosa i, quan més endavant, a l'escola vam arribar a Shakespeare, van aconseguir embotir-nos-el de tal manera que, en acabat, no volies tornar a sentir mai més a la vida un *oïu*, un *us prego* o un *mes, oh!*

En tot cas, no vaig llegir fins ben bé al final de l'institut, quan les meves hormones ja donaven guerra de debò i vaig començar a fixar-me en aquelles noies de cabells llargs i llisos que no es pintaven els llavis, anaven poc maquillades i es vestien amb jerseis de coll alt negres i faldilles amb mitges negres i duïen bosses grosses de cuir amb exemplars de *La metamorfosi*, als marges dels quals havien anotat frases com ara «Sí, molt cert» o «veg. Kierkegaard». No sé pas per quina particularitat carnal irracional aquestes eren les que em robaven el cor i, quan els trucava per sortir i els preguntava si volien anar al cinema o a veure un partit de beisbol i elles preferien anar a escoltar Segovia o a veure una obra de Ionesco a l'off-Broadway, se solia crear un silenci incòmode abans jo no deia: «Un moment, et torno a trucar». Llavors corria a mirar qui eren Segovia i Ionesco. Es podria dir que aquestes dones no esperaven amb anhel el pròxim número del *Capità Amèrica* i ni tan sols el pròxim llibre d'en Mickey Spillane, l'únic poeta que jo sabia recitar de memòria.

Quan vaig acabar sortint amb una d'aquestes delitoses ratetes sàvies bohèmies, va ser brutal per a tots dos. Per a ella, perquè tot just començar el vespre es va adonar que, al costat, hi tenia un imbècil analfabet que deia que no sabia en quina posició jugava Stephen Dedalus, i brutal per a mi perquè em vaig adonar que realment era submental i que, si esperava mai besar aquells llavis sense pintar o veure la noia per segona vegada, hauria de fer una immersió literària més a fons que *Un*

petó mortal. Només amb anècdotes d'en Lucky Luciano o d'en Rube Wadell no me'n sortiria pas. Hauria de donar un cop d'ull a Balzac, Tolstoi i Eliot per poder mantenir una conversa i no haver d'acompanyar la dama a casa després que ella assegurés que l'havia fulminat, de cop, un brot de febre groga. Mentrestant, trobava recer a la cafeteria Dubrow per compadir-me de mi mateix amb les altres víctimes bandejades de la vida nocturna del dissabte.

Però aquests fiascos encara havien de venir. Ara que ja us heu fet una idea de com eren els meus pares, parlaré de la meva única germana. Després, tornaré a recular i naixeré perquè la història pugui prendre volada de debò.

La Letty té vuit anys menys que jo. Naturalment, quan estava a punt de venir al món, els pares em van preparar per a l'esdeveniment amb una incompetència fenomenal: «Quan neixi la teva germana, ja no seràs el centre d'atenció. Els regals ja no seran per a tu, sinó per a ella. Haurem d'estar per ella i per tot el que necessiti; per tant, no esperis tornar a acaparar mai més el protagonisme». Un altre nen de vuit anys potser hauria quedat una mica trasbalsat per la perspectiva que, de cop, el deixessin de banda per afavorir la nouvinguda. Però, tot i que m'estimava moltíssim els pares, era conscient que eren un parell d'aficionats amb ben poca traça per a la criança i que tot el que havien predit era buit i ximple, i ho va acabar sent. Suposo que els honora el fet que m'estimessin d'una manera tan inqüestionable i és que jo sabia, encara que em vinguessin fent de Cassandra, que no m'abandonarien mai ni deixarien de vetllar devotament per la meva felicitat i el meu benestar, i no ho van fer.

Des del moment que vaig veure la meva germana al bressol, que em va captivar, me l'estimava i vaig ajudar a criar-la, la protegia de la fricció entre els pares, que podia augmentar exponencialment arran d'afers banals. Vull dir que, ¿on s'és vist

que una diferència d'opinions sobre peix *gefalte* es transformés en una batalla digne d'Homer? Jugava amb la Letty, moltes vegades me l'emportava quan sortia amb els amics. Tots la trobaven llesta i bufona, i ella i jo sempre ens vam entendre la mar de bé. Això em fa pensar en un intercanvi epistolar que vaig tenir amb en Groucho, amb el qual vaig travar amistat al llarg dels anys gràcies a en Dick Cavett, de qui us parlaré més endavant. Quan en Harpo va morir, vaig escriure una carta a en Groucho i, en la resposta que em va enviar, em va explicar que ell i en Harpo no s'havien discutit ni insultat mai seriosament; i així ha sigut també amb la meva germana, que avui produeix les meves pel·lícules.

Però ara ja estic a punt per néixer. Finalment, arribo al món. Un món on no em trobaré mai còmode, ni entendre, ni amb el qual estaré conforme ni perdonaré. Allan Stewart Konigsberg, nascut l'1 de desembre del 1935. De fet, vaig néixer el 30 de novembre, a tocar de la mitjanit, però els pares van avançar la data perquè pogués començar en un dia 1. Això no m'ha donat cap mena d'avantatge a la vida, i hauria preferit que m'haguessin llegat un fons fiduciari ben generós. Ho esmento només perquè, per una d'aquelles ironies absurdes de la vida, la meva germana va néixer vuit anys després, exactament en la mateixa data. Aquesta coincidència tan remarcable i quinze cents et permetran agafar el metro. Tot i que els pares vivien a Brooklyn, la mare va donar a llum en un hospital del Bronx. No em pregunteu per què es va clavar tota la caminada fins al Bronx per anar-me a parir. Potser a l'hospital en qüestió els àpats eren gratis. En tot cas, de tornada no la va fer pas, la caminada, la mare. Perquè, donant a llum, una mica més i s'hi queda. De fet, durant unes quantes setmanes, va estar amb un peu a l'altre barri, però, segons ella, hidratar-se tothora la va salvar. Només m'hauria faltat això, que em criés el pare tot sol. A hores d'ara,

segurament tindria uns antecedents penals més llargs que la Torà. La cosa és, però, que amb un pare i una mare que m'estimaven vaig acabar sent sorprenentment neuròtic. No sé pas per què.

Jo era la nineta dels ulls de les cinc germanes de la mare, l'únic fill mascle, el preferit d'aquelles *yentas* dolces, aquelles xafarderes afectuoses, que em consentien. No em va faltar mai el plat a taula, ni roba, ni sostre; no vaig patir mai cap malaltia greu com ara la pòlio, que aleshores estava molt estesa. No tenia síndrome de Down, com un xicot de la meva classe, ni era gaperut com la petita Jenny, ni patia alopècia com el noi dels Schwartz. Estava sa; era popular; molt esportista; a l'hora de formar equips, sempre em triaven; jugava a beisbol; corria i, malgrat tot això, me les vaig arreglar per ser nerviós, poruc, un desastre emocional, sempre tens, misantrop, claustrofòbic, aïllat, amargat, impecablement pessimista. Hi ha persones que veuen el got mig buit; d'altres, mig ple. Jo sempre he vist el taüt mig ple. De les mil i una afliccions que ha patit la nostra carn, vaig aconseguir evitar-les gairebé totes, menys la número sis-cents vuitanta-dos: no tinc mecanisme de negoció. La mare deia que no se'n sabia avenir. Sempre explicava que jo havia sigut un nen dolç, alegre i simpàtic, fins prop dels cinc anys i que llavors em vaig convertir en un noi fastigós, ressentit, antipàtic i malhumorat.

I, malgrat tot, no havia patit cap trauma, no m'havia passat res terrible que em fes passar de ser un xicotet pigallat i rialler amb bombatxos i una canya de pescar a la mà a ser un gamberro crònicament insatisfet. Les conjectures que faig es basen en el fet que, cap als cinc anys, vaig prendre consciència de la mortalitat i vaig pensar, ai carai, això no és el que havíem quedat. No havia pas donat el vistiplau a ser finit, jo. Si no us sap greu, voldria que em tornessin els diners. A mesura que vaig anar creixent, a banda de l'extinció, també vaig anar copsant la manca de sentit de l'existència. Vaig anar a parar a la mateixa

pregunta que havia turmentat l'antic príncep de Dinamarca: ¿per què sofrir les fletxes i els embats, quan només cal que em mulli el nas i el fiqui dins l'endoll, per no haver d'enfrontar-me mai més al neguit, l'angoixa ni el pollastre bullit que cuina ma mare? Hamlet va decidir no fer-ho, perquè tenia por del que podia passar a l'altra vida, però jo no hi creia, en l'altra vida; per tant, atesa la meua valoració del tot funesta de la condició humana i l'absurditat dolorosa que la caracteritza, per què havia de continuar? Al final, com que no se m'acudia cap motiu lògic, vaig arribar a la conclusió que, com a éssers humans, estem programats per resistir a la mort. La sang guanya el cervell. No hi ha cap motiu lògic per aferrar-se a la vida, però què importa el que diu el cap; el cor diu: «Has vist la Lola amb minifaldilla?». Per més que gemeguem, ens lamentem i insistim a dir, sovint prou persuasivament, que la vida és un malson sense sentit, ple de llàgrimes i patiment, si de cop, allà on som, un home entrés amb un ganivet disposat a matar-nos, reaccionariem instantàniament. L'agafariem i lluitaríem amb totes les nostres forces per desarmar-lo i sobreviure. (Jo, personalment, arrencaria a córrer.) Això, sostinc, és una propietat que tenen exclusivament les nostres molècules. A hores d'ara ja us deveu haver adonat que no soc cap intel·lectual, ni tampoc gens divertit a les festes.

Per cert, és increïble que se'm descrigui tan sovint com «un intel·lectual». És una visió de mi tan fraudulenta com el monstre del llac Ness, ja que no tinc ni una sola neurona intel·lectual al cap. Analfabet com soc i mancat d'interès pels afers acadèmics, vaig créixer com l'arquetip de cuc que s'escarxofa davant la tele, cervesa en mà, amb el futbol a tota castanya, amb les pàgines centrals del *Playboy* enganxades amb cel·lo a les parets, un bàrbar disfressat amb els vestits de *tweed* i les colzeres d'un catedràtic d'Oxford. No tinc idees ni pensaments elevats, ni entenc la majoria de poemes que no comencen dient «la rosa és

vermella, la violeta és blava». Sí que tinc, però, unes ulleres de muntura de pasta negra, i proposo que és aquest objecte, combinat amb una certa traça a l'hora d'apropriar-me de bocins de fonts erudites massa profundes per a mi, però que en la meua feina puc utilitzar per fer veure que sé més coses de les que sé, que fa que aquest conte de fades s'aguanti.

Molt bé, doncs, em crio en una bombolla, gràcies a una colla de dones amoroses, la mare, les ties i quatre avis afectuosos. Procureu no perdre el fil: el pare del pare, un home que havia sigut ric, que havia viatjat a Londres amb vaixell, només per anar a les curses de cavalls, que havia tingut una llotja a l'òpera i que, ara, empobrit, guanyava una misèria Déu sap de quina manera. La seva dona, immigrant també, amb la qual s'havia casat perquè tots dos poguessin entrar al país. Ella fugia dels pogroms russos; ell, del servei militar obligatori. L'àvia era una velleta arrugada com una pansa, diabètica, que vivia amb el marit i la prole en una cofurna barata, amb un piano de paret que ningú no tocava. Però m'estimava, em passava pasta d'estranguis i terrossos de sucre de la capsa de dòmino groga i, tot, sense demanar-me res a canvi, llevat d'alguna visita escadussera, essent sempre generosa, malgrat la pobresa en què vivien.

Els meus avis materns també m'estimaven. La mare de la mare, grassa i sorda, es passava el dia asseguda davant la finestra, cada dia (feia tot l'aspecte d'haver-se de trobar més còmoda damunt d'un nenúfar). L'avi, actiu, viril, sempre a la sinagoga. I ara us explicaré com el llimac que soc li va pagar la seva bondat. Un dia, els meus amics i jo ens vam trobar una moneda de cinc centaus falsa a les mans. Plom pur. Com que no ens atrevíem a intentar-la colar a la botiga de dolços, per por d'acabar al penitenciari de Rickers, em vaig presentar voluntari per colar-la al meu avi, que, com que era vell, era impossible que se'n adonés, i no se'n va adonar. L'hi vaig canviar per cinc centaus, que es va

treure del moneder, i no va passar com a les pel·lis, en què el vell fa una rialleta i, tot i que veu quina en porto de cap, em segueix el corrent amb una espurna maliciosa a la mirada. No, senyor. S'ho va empassar, el vaig engalipar per aconseguir els seus cinc cents, li vaig encolomar la moneda de plom i me'n vaig anar a comprar cacauets recoberts de xocolata.

A l'últim, he de parlar de l'arc de Sant Martí de la meva infantesa, la cosina Rita. Cinc anys més gran que jo, rossa, pleneta, l'amistat amb ella potser ha sigut la influència més important de la meva vida. La Rita Wishnick, son pare era un altre jueu rus que havia fugit i que es deia Vishnetski, Wishnick un cop anglicitzat. La Rita era una noia atractiva, amb una lleugera coixesa per culpa de la pòlio, que em va agafar simpatia i em portava a tot arreu —al cinema, a la platja, a restaurants xinesos, al minigolf, a pizzeries—, jugàvem junts a cartes, a dames, al Monopoly. Em va presentar tots els seus amics, nois i noies més grans que jo a qui semblava encantar la precocitat que es veu que jo demostrava no sé pas en què. Així doncs, de voltar amb ells, em vaig tornar un nen força sofisticat i la meva infantesa va fer un gran pas endavant.

També tenia amics de la meva edat, però passava moltes estones amb la Rita i els nois i noies de la seva colla. Eren canalla jueva llesta de classe mitjana, que estudiaven per arribar a ser mestres, periodistes, professors, metges i advocats.

Però permeteu-me que torni a parlar del cinema, la passió de la Rita. Recordeu que jo tinc cinc anys i ella, deu. A banda d'empaperar les parets de la seva habitació amb fotografies en color de totes les estrelles de Hollywood, anava sovint al cine, cosa que volia dir cada dissabte a la tarda, a la sessió doble, normalment al Midwood i, encara que hi anés amb amics seus, sempre se m'hi emportava. Vaig veure tot el que va sortir de Hollywood. Cada llargmetratge, cada pel·li de sèrie B. Sabia qui

era tothom que hi sortia, els reconeixia, em coneixia els secundaris, els actors de repartiment. També reconeixia la música perquè, com que la Rita i jo passàvem estones llarguíssimes escoltant la ràdio plegats, em sabia tota la música popular. Escoltàvem programes com el *Make Believe Ballroom*, *Your Hit Parade*. En aquella època la ràdio estava engegada des que et llevaves fins que te n'anaves a dormir. Música, notícies; i quina música.

La música pop d'aleshores era la de Cole Porter, Rodgers i Hart, Irving Berlin, Jerome Kern, George Gershwin, Benny Goodman, Billie Holiday, Artie Shaw, Tommy Dorsey. Doncs allà em teniu, amarat d'aquella música preciosa i aquelles pel·lícules. Primer, sessió doble cada setmana, després, a mesura que passaven els anys, hi vaig anar molt més sovint. Quina emoció més gran entrar al Midwood, un dissabte al matí, amb els llums encara encesos i un grupet que comprava dolços i anava omplint la sala, mentre sonava un disc per evitar que la concurrència que s'anava asseient s'amotinés abans no s'afluïxessin els llums. «I'll Get By», de Harry James. Les pantalles dels canelobres de paret eren vermelles; les motlures, de llautó daurat; la moqueta, vermella. Finalment, els llums s'apaguen, el teló s'obre i la pantalla platejada s'il·lumina amb un logotip que fa salivar el cor, si em permeteu que barregi les metàfores, amb expectació pavloviana. Les vaig veure totes, cada comèdia, cada pel·lícula de l'Oest, d'amor, de pirates, de guerra. Moltes dècades després, quan m'estava amb en Dick Cavett, davant d'un solar buit, en un carrer on abans hi havia hagut un cinema fastuós, tots dos vam fixar la vista al terreny pelat i vam recordar com, asseguts allà enmig, havíem viatjat a ciutats llunyanes plenes d'intriga, a deserts envoltats de beduïns romàntics, en vaixells, dins de trinxeres, a palaus i a reserves índies. Aviat s'hi construiria una casa de pisos, damunt d'un Cafè d'en Rick, enderrocat feia molt temps.

Quan era petit, les meves pel·lícules preferides eren les que havia batejat amb el nom de «comèdies xampany». M'encantaven les històries que passaven en àtics on les portes de l'ascensor s'obrien dins el pis i saltaven els taps de suro, on sortien homes galants que deien frases enginyoses i flirtejaven amb dones boniques que vagaven per casa amb vestits que ara es portarien per anar a un casament al palau de Buckinham.

Aquests apartaments eren espaiosos, normalment dúplexs, amb molt de blanc. Quan s'hi entrava, l'amo del pis o el convidat anaven, gairebé sempre, directes cap a una barra petita per servir-se una copa d'una licorera. Tothom bevia constantment i ningú no vomitava. Ni tenia càncer, ni l'àtic tenia mai goteres i, quan el telèfon sonava de matinada, la gent que vivia als pisos que queden per damunt del Central Park o la Cinquena avinguda no havien de treure el cul del llit d'una revolada, clavar-se un cop als genolls intentant agafar a temps un aparell de color negre i sentir, potser, que un parent l'acabava de palmar, com havia de fer la mare. No. La Hepburn, en Tracy, en Cary Grant o la Myrna Loy només havien d'allargar el braç fins a la tauleta de nit que tenien a tocar del llit, el telèfon normalment era de color blanc i la notícia que rebien no tenia a veure amb cèl·lules que feien metàstasi ni amb una trombosi coronària per culpa d'anys de fartaneres letals de carn rostida, sinó que es tractava de problemes més fàcils de resoldre, com ara: «Com? Què vols dir que no estem casats legalment?».

Imagineu-vos un dia d'estiu abrusador a Flatbush. El termòmetre arriba als trenta-cinc graus i fa una humitat sufocant. D'aire condicionat no n'hi ha, si no et fiques dins un cinema. Et menges els ous passats per aigua de l'esmorzar en una tassa de cafè, dins una cuina diminuta amb terra de linòleum i una tauleta coberta amb hule. A la ràdio sona «Milkman Keep Those Bottles Quiet» o bé «Tess's Torch Song». Els pares tornen a